

UNGE UDEN UDDANNELSE ELLER JOB

Flere unge i uddannelse eller job

75 forslag til at sikre
flere en plads i
fællesskabet

Indhold

1.	En grundskole, der løfter og inspirerer flere	5
2.	Øget fokus på drenge og mænds uddannelse	11
3.	Mere erhvervsrettet 10. klasse med større social balance	12
4.	Styrkelse af Den Forberedende Grunduddannelse (FGU)	14
5.	Udbredelse af Frie fagskoler og TAMU	17
6.	Flere unge i fritidsjob	19
7.	Stærke og attraktive erhvervsuddannelser	21
8.	Gymnasiale uddannelser, der matcher elever og formål	25
9.	Flere pædagoger, lærere og specialister til opgaverne	29
10.	Flere unge fra beskæftigelsessystemet i job	31
11.	Værnepligt som en vej ind i uddannelse eller job	33
12.	Mere samarbejde på tværs af sektorer og civilsamfund	34
13.	Styrket indsats for unge med behov for ekstra støtte	35
14.	Investeringsbehov og finansiering	37

Flere unge skal løftes

Trods årtiers reformer og indsatser for at sikre alle unge en uddannelse, står ca. hver femte i hver ungdomsårgang uden ungdomsuddannelse som 25-årige. 40-45.000 unge i aldersgruppen 15-24 år er hverken i job eller i gang med en uddannelse. Unge, der dermed risikerer et liv på kanten af arbejdsmarkedet. Samtidig kan vi se, at mange af de unge, som får en uddannelse eller et job, har været længe undervejs og forsøgt sig adskillige gange før det lykkes.

Alle bør have en stærk interesse i at tage seriøst livgreb om denne opgave. For den enkelte handler det om at få fodfæste i uddannelse og på arbejdsmarkedet – og om at tage rospinden i sit eget liv. For samfundet er der en åbenlys gevinst ved, at færre unge ender varigt eller midlertidigt på offentlig forsørgelse med de omkostninger, det også medfører ift. trivsel, sundhed, kriminalitet mv. Og i en situation med udtalt mangel på kvalificeret arbejdskraft på tværs af den offentlige og private sektor, har arbejdsmarkedet stærke incitamentter til at bidrage til, at flere får en uddannelse og bliver en del af det store arbejdsfællesskab.

Siden 1990'erne har der ellers været klare politiske mål om, at flere unge skal have en uddannelse og sikres fodfæste på arbejdsmarkedet – med "Uddannelse til alle" i 1990'erne og Globaliseringsaftalen i 2000'erne som de nok mest markante.

Vi har haft både 95 pct. og 100 pct. målsætninger for uddannelse af unge, og op gennem 10'erne er der lavet omfattende reformer af grundskole, erhvervsuddannelserne, gymnasiernes og etableret en helt ny forberedende grunduddannelse for unge, som ikke er parat til uddannelse efter grundskolen.

Intentionerne bag de mange politiske målsætninger og reformer har uden tvivl været gode. Men vi må samtidig se i øjnene, at vi stadig befinder os i en fastlåst situation, hvor det bl.a. er hver ottende elev, der forlader grundskolen uden at leve op til karakterkravet for at blive optaget på en ordinær ungdomsuddannelse¹. Hver femte ung har stadig ikke opnået en ungdomsuddannelse som 25-årig².

Gruppen af unge uden uddannelse er meget kønsskæv, idet størstedelen af gruppen er mænd. Undervisningsministeriets fremskrivninger viser, at mens ca. hver 10. mand ikke får nogen uddannelse ud over grundskolen, så gælder det kun hver 20. kvinde³. En analyse fra Dansk Erhverv har beregnet, at der er 30.500 flere mænd end kvinder mellem 20 og 29 år uden uddannelse⁴.

¹ [Hver ottende elev afsluttede 9. klasse uden at bestå dansk og matematik i 2023 | Arbejderbevægelsens Erhvervsråd \(ae.dk\)](#)

² [NYE REFORMVEJE 2 \(reformkommissionen.dk\)](#), side 9 og 13.

³ [Andel af en årgang der forventes at få en uddannelse | Børne- og Undervisningsministeriet \(uvm.dk\)](#)

⁴ [Mænds manglende uddannelse koster milliarder \(danskerhverv.dk\)](#)

Der er stor forskel på de unge i gruppen, hvor nogle har ganske få udfordringer mens der for andre unge er mange barrierer for at kunne få en uddannelse eller et job. Som helhed er gruppen dog bl.a. kendetegnet ved højere skolefravær og lavere karakterer, de er mere socialt udsatte, færre har haft fritidsjob og flere har tidligt været på offentlig forsørgelse, de har dårligere sundhed og flere har psykiske vanskeligheder og funktionsforstyrrelser. Samtidig har de oftere end andre unge forældre med tilsvarende udfordringer, mindre uddannelse og lavere arbejdsmarkedstilknytning⁵.

Tre ud af fire af de 25-årige uden uddannelse har forsøgt at få en uddannelse. Faktisk har de 25-årige uden uddannelse i gennemsnit tilbragt mere end tre år alene på ungdomsuddannelser – henholdsvis i gennemsnit 17 måneder i gymnasiet og 22 måneder i erhvervsuddannelser. Hver fjerde har prøvet gymnasiet, og 6 ud af 10 har prøvet en erhvervsuddannelse – og heraf har 15 pct. prøvet begge dele.⁶

Skal vi have flere unge til at lykkes i uddannelsessystemet, er det derfor ikke nok at se på det, der skal gøre dem klar til uddannelse eller job. Vi er også nødt til at se åbent og fordomsfrit på, hvorfor så mange unge knækker nakken eller farer vild i vores ungdomsuddannelser. Det handler ikke kun om at afhjælpe problemerne for dem som aldrig lykkes, men også om at forebygge at flere ender i gruppen.

Udfordringen er ikke mindst alvorlig i forhold til at sikre nok faglærte på tværs af stort set alle brancher, og vi er – trods store politiske ambitioner og reformer – fortsat milevidt fra de politiske mål om at øge optaget og gennemførslen på erhvervsuddannelserne⁷. Erhvervsuddannelserne har som følge af mangel på elever i en årrække været økonomisk udfordrede og udbydes mange steder i så små faglige og sociale miljøer, at det halter med den kvalitet, elever og virksomheder oplever.

Samtidig er forskellene øget, og vi har svært ved at bryde den social arv i uddannelsessystemet. Børn af ufaglærte og personer på kanten af arbejdsmarkedet efterlades i stigende grad på perronen, mens akademikerbørnene uddanner sig mere og mere⁸.

I Dansk Erhverv mener vi, der er behov for en ny helhedstilgang med en række sammenhængende indsatser, hvis vi dels skal bremse tilgangen til gruppen af unge uden uddannelse og job, og hvis vi dels skal løfte flere unge i gruppen ind i uddannelsessystemet og videre ud på arbejdsmarkedet. Indsatser, der tager afsæt i de unge og de konkrete udfordringer og barrierer, de rammer i mødet med uddannelsessystemet.

⁵ VIVE 2023: [Unge uden job og uddannelse - vive.dk](https://www.vive.dk)

⁶ [NYE REFORMVEJE 2 \(reformkommissionen.dk\)](https://www.reformkommissionen.dk), side 45.

⁷ [Statusredøgørelser | Børne- og Undervisningsministeriet \(uvm.dk\)](https://www.uvm.dk)

⁸ [Mænd opvokset i lavindkomstfamilier sakker bagud – DEA](https://www.dea.dk)

Dansk Erhverv foreslår følgende indsatsområder:

1. En grundskole, der løfter og inspirerer flere
2. Øget fokus på drenge og mænds uddannelse
3. Mere erhvervsrettet 10. klasse med større social balance
4. Styrkelse af Den Forberedende Grunduddannelse (FGU)
5. Udbredelse af Frie fagskoler og TAMU
6. Flere unge i fritidsjob
7. Stærke og attraktive erhvervsuddannelser
8. Gymnasiale uddannelser, der matcher elever og formål
9. Flere pædagoger, lærere og specialister til opgaverne
10. Flere unge fra beskæftigelsessystemet i job
11. Værnepligt som en vej ind i uddannelse eller job
12. Mere samarbejde på tværs af sektorer og civilsamfund
13. Styrket indsats for unge med behov for ekstra støtte

Mens flere af forslagene er målrettet de mest udsatte unge er det dog værd at bemærke, at mange af forslagene også vil hjælpe mange andre unge. Forslagene vil således også levere et betydeligt bidrag til, at langt flere får en uddannelse af højere kvalitet og færre skal gennem flere forgæves forsøg og nederlag undervejs. Der er altså tale om en bredspektret indsats, som generelt vil styrke uddannelsen af unge.

I mange af de foreslåede indsatser, spiller erhvervslivet en afgørende rolle. Det gælder åbenlyst i forhold til de erhvervsrettede uddannelser, men f.eks. også når vi skal løfte grundskolen, styrke 10. klasse samt sikre bedre tilbud i overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelser og arbejdsmarked. Og det gælder også i udtalt grad, når vi skal finde nye veje gennem nye alliancer og samarbejder på tværs af sektorer. Med dette udspil vil Dansk Erhverv gerne sende et klart og tydeligt signal om, at erhvervslivet - i samspil med uddannelsessystemet og civilsamfundet - er parat til at tage ansvar for at løse en af de seneste årtiers største uløste politiske udfordringer.

Dansk Erhverv deler overordnet regeringens ambitioner i regeringsgrundlaget "Ansvar for Danmark" (2022) om at løse udfordringerne i uddannelsessystemet og øge arbejdsudbuddet til gavn for erhvervslivet. Med dette udspil ønsker Dansk Erhverv derfor også at gå positivt og konstruktivt ind i den verserende og kommende debat som opfølgning på anbefalingerne i Reformkommissionens rapporter, regeringens folkeskoleoplæg, de forestående politiske initiativer på uddannelsesområdet og trepartsforhandlinger om unge uden uddannelse og job.

1. En grundskole, der løfter og inspirerer flere

Hvis vi skal lykkes med at få flere unge i uddannelse og job er det indiskutabelt, at ambitiøse initiativer i grundskolen er helt afgørende. Det er i grundskolen, vi i uddannelsessystemet bygger de unges fundament for deres videre vej gennem uddannelse og varigt fodfæste på arbejdsmarkedet. Dansk Erhverv foreslår derfor en række initiativer, der skal bidrage til at løfte grundskolen, så flere motiveres, inspireres til at deltage i undervisningen og dermed lærer mere.

Regeringen er i oktober 2023 kommet med sine bud på, hvordan vi styrker folkeskolen i sit udspil "Frihed og fordybelse – et kvalitetsprogram for folkeskolen". Dansk Erhverv bakker generelt op om de temaer, som regeringen sætter fokus på i sit udspil, herunder bl.a. på praksisfaglighed, teknologiforståelse, løft af både fagligt svage og stærke elever, nye prøveformer, løft til lærerne og flere meritlærere. Der er dog fortsat meget som skal udfoldes yderligere og også områder, hvor Dansk Erhverv mener, at regeringen bør gå videre end der lægges op til. Det gælder eksempelvis ift. praksisfaglighed og teknologiforståelse.

Tidlig indsats mod faglige udfordringer

Grundlæggende faglige forudsætninger i dansk og matematik er nødvendige for alle elever, uanset hvad man skal efter skolen. Mere end hver ottende elev forlader i dag 9. klasse uden at have bestået folkeskolens afgangsprøve eller uden at leve op til adgangskravene til en ungdomsuddannelse (karaktergennemsnit på 2 i dansk og matematik). Det siger sig selv, at det er helt afgørende at få bragt det tal betydeligt ned, hvis flere skal have en uddannelse udover grundskolen.

Det er veldokumenteret, at en målrettet faglig indsats på små hold for fagligt udfordrede elever virker. Dansk Erhverv bakker derfor også op om regeringens anbefaling om at etablere intensive undervisningsforløb i små hold på alle klassetrin i dansk og matematik for elever, som har faglige udfordringer. Med regeringens oplæg lægges der op til en betydelig investering i denne indsats og Dansk Erhverv er enige i, at der skal afsættes betydelige ressourcer i kommunerne til at løfte denne opgave på skolerne.

Teknologiforståelse

For Dansk Erhverv har det i mange år været et ønske, at teknologiforståelse fik en solid placering i folkeskolen. Vi og vores børn benytter digitale medier og tjenester hver eneste dag – i skolen, på arbejdet og i privatlivet. Aldrig har digital teknologi åbnet så mange muligheder. Samtidig pågår diskussionerne om fake news, forførende algoritmer, deling af persondata og nye kompetencer, der også skaber udfordringer med adfærd, eksklusion og fremmedgørelse for mange.

Det nuværende fravær af teknologiforståelse, som en fast forankret del af skolen, risikerer desuden at medføre yderligere polarisering af skolen og sætte flere elever af. Grundlæggende forståelse for digital teknologi er en basal kompetence, der har stadig stigende betydning for den enkeltes muligheder for at begå sig i samfundet – såvel privat som i arbejdslivet. Derfor svigter vi vores børn, hvis vi ikke ruste dem til denne fremtid, og vi risikerer at skabe et A- og et B-hold, hvor de svageste unge sættes af udviklingen. Stort set alle relevante aktører er enige om, at der er brug for at sikre teknologiforståelse en central

placering i skolen, og har etableret en bred alliance, der bl.a. samarbejder om at fremme digital teknologiforståelse i skolen.

Derfor er Dansk Erhverv glade for, at regeringen i sit udspil også sætter fokus på behovet for at klæde vores børn og unge på til at udvikle og anvende digitale teknologier og til at forstå disses betydning for vores hverdag og samfund. I Dansk Erhverv mener vi dog ikke, at regeringens forslag går langt nok med forslagene om at integrere teknologiforståelse i udvalgte eksisterende fag og oprette et valgfag, der kan udbydes på skolerne.

Den mest effektive vej til at sikre den nødvendige forankring af fagområdet solidt i skolen er at indføre det som obligatorisk timesat fag. Ikke som den eneste vej, men som murbrækker, der sikrer massivt fokus på feltet, og dermed også grundlaget for, at teknologiforståelse på forskellig vis kan indarbejdes i skolens øvrige fag. Det er altså ikke et enten-eller, om teknologiforståelse skal implementeres som selvstændigt fag eller indarbejdes i fagene. Det skal ske på begge måder.

Fysiske rammer og læremidler

Skolernes fysiske læringsrum har stor betydning for elevernes udbytte af undervisningen og kan bl.a. bidrage til, at flere elever får en mere varieret, inspirerende og motiverende skoledag, der også fastholder flere skoleudsatte unges motivation i skolen. Derfor er det positivt, at regeringen vil investere et betydeligt beløb i bedre faglokaler, der bl.a. skal skabe bedre læringsrum for de mere kreative undervisningsaktiviteter. Det har også betydning for bestræbelserne på at fremme de praktiske dimensioner og elevernes muligheder for at fordybe sig i f.eks. madlavning, teknologiforståelse, håndværk eller designprocesser.

Tilsvarende gælder det for de læremidler, der anvendes i undervisningen – og som desværre ofte overses i debatten om kvalitet i undervisningen. Hvad enten der er tale om lærebøger eller digitale læremidler har de stor betydning for tilrettelæggelsen af undervisningen og elevernes faglige udbytte. Besparelserne på Center for Undervisningsmidler er i det lys ikke hensigtsmæssige.

Regeringen adresserer dog også delvist spørgsmålet om læremidler i sit oplæg til en kvalitetsreform for folkeskolen. Det er i den forbindelse godt, at regeringen har igangsat udviklingen af en række anbefalinger, der skal understøtte en god balance mellem analog og digitalt baseret undervisning, og at man vil opprioritere dialog og samarbejde med de aktører, der udvikler læremidler. Men der er også forhold, der ikke adresseres, herunder hvordan læremidlerne understøtter den gode undervisning. Det gælder især for de lærere, som ikke er linjefagsuddannede i det fag de underviser i, og hvor stærke didaktiserede læremidler vil være en støtte i undervisningen.

Det sidste skal bl.a. ses i lyset af regeringens ønske om at bløde op for målet om linjefagsdækning i skolen. Det kan give mening at løsne op for dette mål på de lavere klassetrin, særligt i indskoling, men i Dansk Erhverv mener vi ikke, at der skal gås på kompromis med målet om, at så stor en del af undervisningen som muligt i udskoling skal varetages af lærere med linjefagskompetence. Uanset om undervisningen varetages af en linjefagsuddannet lærer eller ej er der dog brug for stærke didaktiserede læremidler, som lærerne kan støtte sig opad og som sikrer en rød tråd i elevernes faglige udvikling. Det gælder ikke mindst i de store fag som dansk, matematik og engelsk

Dansk Erhverv mener derfor, at der enten i tillæg til – eller som en del af – de 2,6 mia. kr. til bedre faglokaler som regeringen foreslår afsættes midler til at løfte skolernes investeringer i læremidler til undervisningen. Det skal bl.a. ske med fokus på at skabe en god balance mellem lærebøger og digitale og læremidler med henblik på at understøtte såvel variation i undervisningen som mulighederne for faglig fordybelse.

Styrket praksisfaglighed

Dansk Erhverv mener, at der er en ubalance mellem de boglige og praktiske fag i skolen, særligt i udkolingen, hvor de praktiske fag fylder meget lidt. Dansk Erhverv bakker derfor op om en ændring af fagfordelingen, så de praktiske fag får en stærkere placering i udkolingen og regeringens forslag om at styrke de praktiske valgfag i udkolingen.

Derudover mener Dansk Erhverv, at der er et udtalt behov for at bringe det praksisfaglige og anvendelsesorienterede ind i hele skolens fagrække. Dansk Erhverv støtter idéen om, at det skal tage afsæt i en gennemskrivning af læreplanerne for fagene, som regeringen også lægger op til i forbindelse med den foreslåede kraftige sanering i antallet af læringsmål.

Praksisfaglighed er ikke kun relevant for en særlig del af fagrækken, men for alle fag. Og praksisfaglighed er ikke noget, der knytter sig til særlige elevgrupper, for alle elever har gavn af at se fagene omsat i praksis. Det er samtidig et centralt element i bestræbelserne på at skabe en mere varieret, motiverende og inspirerende skoledag for alle elever til gavn for trivsel, læringslyst og faglige resultater. For Dansk Erhverv er det derfor afgørende, at de praktiske fag og praksisfaglighed som helhed ikke reduceres til primært at være relevant for særlige elevgrupper i folkeskolen.

Såvel en styrelse af de praktiske fag og praksisfaglighed i skolens øvrige fag vil levere et godt fundament, men der skal mere til. Dansk Erhverv foreslår derfor følgende supplerende tiltag for at understøtte arbejdet med at realisere en mere praksisfaglig skole.

Praksisfaglige lærerkompetencer

Uden dygtige lærere med stærke forudsætninger for at forberede og gennemføre en mere praksisfaglig undervisning bliver det vanskeligt at sikre en mere praksisfaglig skole for alle elever. I den forbindelse er det også væsentligt, at lærerne på skolerne tager ejerskab til opgaven og involveres i udviklingen af deres fag i en mere praksisfaglig retning.

Dansk Erhverv mener derfor, at der skal være et særligt fokus i implementeringen på lærerne, der skal uddannes og efteruddannes i, hvordan man laver mere praksisnær og anvendelsesorienteret undervisning i hele skolens fagrække. Skolerne skal i den forbindelse kunne frikøbe lærere til udvikling af konkrete anvendelsesorienterede forløb i samarbejde med bl.a. det lokale kultur-, forenings- og erhvervsliv.

Samtidig er der behov for at bringe nye fagligheder ind i skolen. Det skal bl.a. ske ved at smidiggøre og styrke mulighederne for meritlæreruddannelse for f.eks. faglærte og personer med videregående uddannelse, som ønsker at skifte spor og bringe deres faglighed i anvendelse som lærer i skolen.

Åben skole og kommunal forankring

Fagprofessionelle, praksisfaglige kompetencer, en stærk kommunal forankring og et tæt samspil med verden udenfor skolen, er centrale forudsætninger for at realisere en mere praksisfaglig skole på mere end det papir, hvorpå den beskrives. Udover fokus på lærerkompetencer kræver det bl.a. systematisk arbejde med den åbne skole – og det stiller store krav til kommunerne.

Dansk Erhverv mener, at der skal være et tydeligt og velunderstøttet implementeringsspor i hver enkelt kommune for realisering af den praksisfaglige skole. Et spor, der trækker en tydelig tråd fra byrådet til lærerværelset på den enkelte skole.

Derfor foreslår Dansk Erhverv, at kommunerne forpligtes på at facilitere et samarbejde mellem særligt skolerne og det lokale erhvervs-, kultur- og fritidsliv samt ungdomsuddannelser i området med henblik på at tilrettelægge konkrete "åben skole"-forløb og sikre lærernes adgang til dem. Som led heri skal det overvejes, om hver skole også skal udpege en praksisfaglighedskoordinator, som får til opgave at understøtte implementeringen på skolerne og sparre med de øvrige lærere.

For at sikre et vedvarende fokus på arbejdet med praksisfaglighed foreslår Dansk Erhverv, at alle kommuner skal vedtage en flerårig strategi og lave en handlingsplan med årlig opfølgning – herunder med mål for uddannelse af praksisfaglighedscoordinatorer, arbejdet med den åbne skole, inddragelse af eksterne undervisere og opkvalificering af læreres praksisfaglige kompetencer.

Forsøgs- og udviklingsprogram for fagenes udvikling og forankring i praksis

De nye læreplaner og læringsmål skal omsættes i praksis i konkret undervisning, og det arbejde kræver ligeledes en mere systematisk ramme, hvis det skal lykkes. Ser man på den seneste folkeskolereform, var intentionerne om at skabe en anderledes og mere

anvendelsesorienteret skoledag en central del af reformens mål, men den skole er reelt aldrig realiseret. Det understreger, at ord på papir og revision af læreplaner næppe rækker.

Dansk Erhverv foreslår derfor, at der parallelt med det arbejde igangsættes et ambitiøst forsøgs- og udviklingsprogram med at udvikle og afprøve modeller for at integrere det praksisfaglige i hele skolens fagrække. Konkret kan der afsættes en betydelig økonomisk ramme, som kommuner i forpligtende fællesskab med aktører udenfor skolen kan søge med henblik på frikøb af lærerressourcer til konkrete udviklings- og forsøgsaktiviteter inden for nærmere definerede rammer og mål. Det kan oplagt være i samarbejde med erhvervsskoler og relevante repræsentanter for erhvervslivet eller det lokale kultur- og foreningsliv.

Nye prøveformer

Hvis vi gerne vil fremme en anden undervisningsform, er vi også nødt til at se på prøveformerne, da afprøvningen i vid udstrækning definerer undervisningen. Det skyldes bl.a., at det er dét, vi måler lærere, ledere og institutioner på, og derfor vil skolerne og lærerne naturligt undervise med henblik på, at eleverne klarer sig godt ved prøverne.

I forbindelse med revision af læreplaner og skabelsen af en mere praksisfaglig skole med fokus på fagenes anvendelse i praksis, foreslår Dansk Erhverv derfor, at der igangsættes et arbejde med at udvikle prøveformerne i en mere praksisfaglig retning. Det arbejde kan naturligt spille sammen med forsøgs- og udviklingsprogrammet for fagenes udvikling.

Dansk Erhverv foreslår, at:

- Der etableres intensive undervisningsforløb i små hold på alle klassetrin i dansk og matematik for elever med faglige udfordringer.
- Der etableres bedre faglokaler og afsættes midler til at løfte skolernes investeringer i læremidler til undervisningen, bl.a. med fokus på at skabe en god balance mellem lærebøger og digitale læremidler.
- Fagfordelingen ændres, så de praktiske fag og valgfag får en stærkere placering i udskolingen.
- Det praksisfaglige og anvendelsesorienterede bringes ind i hele skolens fagrække gennem det forestående arbejde med læreplanerne.
- Lærerne uddannes og efteruddannes i, hvordan man laver praksisnær og anvendelsesorienteret undervisning i hele skolens fagrække.
- Skabe bedre muligheder for at bringe andre faggrupper ind i skolen, bl.a. gennem mere smidig meritlæreruddannelse for f.eks. faglærte og personer med videregående uddannelse, som ønsker at bringe deres faglighed i anvendelse som lærer.
- Der skal være et tydeligt og velunderstøttet implementeringsspor i hver enkelt kommune for realisering af en praksisfaglig skole, herunder gennem flerårig strategi og handlingsplaner med årlig opfølgning.
- Kommunerne forpligtes på at facilitere samarbejde mellem skolerne og det lokale erhvervs-, kultur- og fritidsliv samt ungdomsuddannelser i området med henblik på at tilrettelægge konkrete "åben skole" forløb og sikre lærerne adgang til dem.
- Der parallelt med læreplansarbejdet igangsættes et ambitiøst forsøgs- og udviklingsprogram med at integrere det praksisfaglige i hele skolens fagrække.
- Der arbejdes med at udvikle prøveformerne i en mere praksisfaglig retning, f.eks. i samspil med forsøgs- og udviklingsprogrammet for fagenes udvikling.
- Teknologiforståelse indføres som obligatorisk timesat fag i grundskolen.
- Læreruddannelsen justeres, så teknologiforståelse bliver et selvstændigt fagområde, bl.a. som linjefag.
- Der igangsættes en betydelig efteruddannelsesindsats for lærerne inden for teknologiforståelse.

2. Øget fokus på drenge og mænds uddannelse

"Folkeskolen skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan", hedder det første nationale mål for folkeskolen. I dag er det tydeligt, at skolen i særlig grad ikke lever op til målet for den ene halvdel af befolkningen – nemlig drengene. Drenge klarer sig markant dårligere i uddannelsessystemet end piger. F.eks. får piger et væsentligt højere karaktergennemsnit end drenge ved de obligatoriske prøver i folkeskolens afgangseksamen i 9. klasse. Forskellen er steget fra 0,3 i 2008 til 0,8 karakterpoint i 2019⁹.

I debatten om prøveformer fremhæves det ofte, at jo klarere mål en udprøvning har, jo bedre klarer drengene sig. Hvis der f.eks. er tale om multiple choice test er der større lighed end hvis der er tale om prøver, hvor proces og samarbejde også vurderes. Der har også været fremhævet, at 12-talsskalan med de mange spring er til ulempe for drenge.

Samtidig viser Undervisningsministeriets fremskrivninger, at der er dobbelt så mange mænd som kvinder, der ikke får en uddannelse ud over grundskolen. På trods af, at der er væsentligt flere kvinder end mænd, der tager en studentereksamen, er der samtidig en stor overrepræsentation af mænd, der ender som ufaglærte studenter.¹⁰

Drengenes udfordringer har desuden en klar social slagside. En undersøgelse fra Tænketa-ken DEA viser, at mens unge aldrig har fået så meget uddannelse som i dag, er der én undtagelse, nemlig danske mænd, som er vokset op med forældre i den laveste indkomstgruppe. De har som den eneste gruppe ikke forbedret deres overordnede uddannelsesniveau.¹¹

Regeringen nedsatte i 2022 en ekspertgruppe, der skal se på de store forskelle mellem drenge og piger¹². De finder bl.a., at drengene bliver mødt af en forventningsfattigdom. Lærerne tror simpelthen de kan mindre, alene fordi de er drenge.

Der er dog fortsat meget lidt viden om årsagerne til de stigende forskelle mellem drenge og piger i uddannelsessystemet.

⁹ [Fagligt gab mellem drenge og piger \(uvm.dk\)](#)

¹⁰ [Andel af en årgang der forventes at få en uddannelse | Børne- og Undervisningsministeriet \(uvm.dk\)](#)

¹¹ [Mænd opvokset i lavindkomstfamilier sakker bagud – DEA](#)

¹² [Ekspertgruppe skal undersøge, hvordan faglige forskelle mellem drenge og piger kan mindskes | Børne- og Undervisningsministeriet \(uvm.dk\)](#)

Dansk Erhverv foreslår, at:

- Der skal afsættes ressourcer til forskning i årsagerne til drengenes manglende succes i uddannelsessystemet og i konkrete uddannelsesinitiativer, der kan løfte drenge og mænds manglende uddannelse.
- Der skal nedsættes en egentlig kønskommission for uddannelserne, der skal se på alt fra daginstitutioner til arbejdsmarked, så vi modvirker det kønsskæve uddannelsessystem og deraf følgende kønsskæve arbejdsmarked.
- Det i tilknytning til ovenstående skal undersøges om der er prøve- og undervisningsformer, der i mindsker forskellen mellem køn. Det kunne bl.a. inkludere en undersøgelse af, hvordan kønnene klarer sig i mere praksisrettet og anvendelsesorienteret undervisning sammenlignet med mere boglig klasseundervisning.
- Det i forbindelse med regeringens planer om at indføre et nyt karaktersystem bør indgå, om en ny skala også kan skabe større lighed mellem kønnene.

3. Mere erhvervsrettet 10. klasse med større social balance

Der er gennem det seneste årti gennemført talrige reformer af uddannelser rettet mod børn og unge. 10. klasse står dog stadig uberørt til trods for, at 10. klasse har potentiale til at løfte langt flere unge. Det gælder i særlig grad efterskolerne, som tiltrækker stadig flere elever i 10. klasse. De seneste ti år er elevtallet i efterskolernes 10. klasse steget med 40 pct. mens det er faldet ca. 25 pct. i deres 9. klasser. I den tilsvarende periode er antallet af elever i folkeskolernes 9. klasse uændret, mens elevtallet i 10. klasse er faldet med 41 pct.¹³

Den markante forskydning har forstærket skellene i elevgrundlag mellem folkeskolernes og efterskolernes 10. klasser. I dag er det i udpræget grad de etnisk danske uddannelsesparate elever med gode karakterer og ressourcestærk forældrebaggrund, vi finder på efterskolerne, mens kommunernes 10. klasse står med en noget tungere elevgruppe.

¹³ [Analyse: 10. klasser er delt op i et A- og et B-hold \(danskeerhverv.dk\)](#)

Tabel 1. Elevgrundlaget i folkeskolernes og efterskolernes 10. klasse		
	Efterskoler	Folkeskoler
Elevernes gennemsnitskarakterer	7,6	5,4
Andel elever med anden etnisk baggrund end dansk	2 pct.	23 pct.
Andel elever, hvis forældre har videregående uddannelse	74 pct.	35 pct.
Andel elever, hvis forældre har grundskolen som højeste uddannelse	2 pct.	17 pct.
Andel ikke-uddannelsesparate elever	8 pct.	30 pct.
Andel elever som søger en erhvervsuddannelse	16 pct.	35 pct.
Offentlig udgift pr. elev	109.360 kr.	78.440 kr.

Kilde: Dansk Erhverv, januar 2023

Efterskolerne udgør en unik kostskoleramme, som bør give dem forudsætninger for at arbejde helhedsorienteret med unge, der af forskellige årsager er udfordret. Og det er måske netop noget af det, som mange af disse unge har brug for og efterspørger. Det ser man bl.a. på de særlige special- og ordblindeefterskoler, der udgør en mindre del af de ca. 250 efterskoler i Danmark, og også på frie fagskoler, der på linje med efterskoler er kostskoletilbud for unge, men som er bundet af krav om praktisk og erhvervsrettet undervisning og løfter en noget tungere elevgruppe end efterskolerne¹⁵.

Efterskolerne udgør derfor et potentiale, vi som samfund skal have større forventninger til, hvis vi fortsat skal bruge ca. 3,5 mia. kr. årligt af de offentlige uddannelsesressourcer på efterskolerne. Når 60 pct. af eleverne i 10. klasse går på efterskole, handler det om, at de skal bidrage langt mere til at løse udfordringerne med unge uden uddannelse eller job.

Undersøgelser fra EVA om 10. klasse viser desuden, at 70 pct. af eleverne i efterskolernes 10. klasse har valgt det for at dyrke en interesse, mens 63 pct. af eleverne i den kommunale 10. klasse har valgt det for at forbedre sig fagligt. Undersøgelserne viser også, at 10. klasse generelt løfter elevens faglige niveau, og at det største løft sker i den kommunale 10. klasse. Den eneste gruppe, der ikke løftes fagligt, er de dygtigste elever på efterskolerne¹⁶.

Dansk Erhverv mener, at 10. klasse spiller en vigtig rolle i uddannelsessystemet og for unge, der af forskellige årsager ikke er parate til at gå i gang med en uddannelse – fagligt, personligt, socialt, modningsmæssigt mv. Derfor mener Dansk Erhverv ikke, at 10. klasse skal afskaffes. Men der er brug for ændringer i 10. klasse, så den leverer et større bidrag til at løfte samfundets udfordringer ift. unge og uddannelse.

¹⁵ Frie fagskoler er en kostskoleform under samme lovgivning som efterskolerne, men de adskiller sig ved et elevgrundlag, der minder om eleverne på den forberedende grunduddannelse (FGU), og de er bundet af et krav om undervisning i praktiske og erhvervsrettede fag i mindst en tredjedel af undervisningen.

¹⁶ [Valget af 10. klasse final.pdf](#) og [Elevernes syn på 10 klasse \(1\).pdf](#)

Dansk Erhverv foreslår, at:

- Tilskudsstrukturen til efterskoleophold revideres med henblik på dels at styrke tilgangen til 9. klasse frem for 10. klasse og dels at gøre efterskolerne mere tilgængelige for unge med svagere faglig og social baggrund. Det kan f.eks. ske ved at sænke statstilskuddet i 10. klasse og hæve det tilsvarende i 9. klasse, men dog friholde special- og ordblindeefterskoler.
- 10. klasse på frie fagskoler udbredes, f.eks. gennem incitamenter til, at efterskoler konverterer til – eller udbygger deres tilbud med – en fri fagskole. Det kunne bl.a. ske ved, at disse skoler ikke omfattes af ændringen i tilskudsstrukturen til 10. klasse.
- Det overvejes at justere den såkaldte ”sociale gradient” i efterskolernes 10. klasse, der varierer deltagerbetalingen afhængig af husstandsindkomst – og dermed også sikrer et mere varieret elevgrundlag i efterskolernes 10. klasse.
- Der stilles krav til indholdet i undervisningen i såvel den kommunale som efterskolernes 10. klasse, f.eks. at mindst 20 pct. af undervisningen skal være praktisk eller erhvervsrettet.

4. Styrkelse af Den Forberedende Grunduddannelse (FGU)

Der findes i dag flere tilbud, som skal afhjælpe udfordringerne med unge, der af forskellige årsager ikke er parate til uddannelse efter 9. klasse. I 2019 etablerede man Den Forberedende Grunduddannelse (FGU), der blev udpeget til at spille en afgørende rolle i bestræbelserne på at løfte den brede gruppe af unge i risiko for at ende uden uddannelse eller job. Samtidig udgør FGU'en et nødvendigt tilbud, der skal sikre flere unge det nødvendige faglige og personlige fundament, inden de starter på en ungdomsuddannelse.

En velfungerende FGU er nødvendig, hvis vi skal nedbringe antallet af unge, som løber ind i forudsigelige nederlag i mødet med kravene i ungdomsuddannelserne og sikre, at flere gennemfører den ungdomsuddannelse, de påbegynder.

FGU'en har dog været udfordret. Dels, fordi den var underfinansieret og blev opstartet under vanskelige vilkår, og dels på grund af svigtende elevgrundlag. Trods dette viser følgeforskningen, at 7 ud af 10 elever, der gennemfører FGU, overgår til uddannelse eller job¹⁷.

Finansloven for 2023 tilførte 167 mio. kr. ekstra til FGU i 2023, men analyser af skoleformens økonomi viser, at det ikke var tilstrækkeligt til at dække institutionernes udgifter. Den økonomiske situation for institutionerne forværres betydeligt af, at elevtallet på samlet set knap 9.000 elever ligger langt fra forudsætningerne ved uddannelsens etablering (14.000 elever).

¹⁷ [FGU-elever kommer videre i uddannelse, men en del falder fra det første år | EVA](#)

Udover at sikre en solid driftsøkonomi er det vigtigt, at FGU samtidig bevarer og udbygger den praktiske pædagogik og ikke bliver endnu et overvejende alment spor. Det mest tydelige erhvervsrettede spor i FGU, erhvervsgrunduddannelsen (EGU), er i den forbindelse særligt udfordret på aktivitet, og der er derfor brug for at det styrkes. Den politiske aftale om at forlænge bonusordningen til udgangen af 2027 for virksomheder, der opretter EGU-praktikpladser, er et vigtigt skridt, hvis EGU'en skal vækste.

21. november 2023 indgik folketingets partier en bred aftale om FGU, der tager livtag med flere af udfordringerne. De mange midlertidige særbevillinger er afløst af et permanent løft på 135 mio. kr. om året på driften. Der investeres samtidig et éngangsbeløb på 27,6 mio. kr. i 2024 til bedre faglokaler og undervisningsmaterialer, og kommunernes andel af udgifterne til FGU sænkes fra 65 til 45 pct., så det bliver billigere for kommunerne at henvise elever til FGU. Derudover indeholder aftalen bl.a. gode tiltag til at styrke erhvervsgrunduddannelsen (EGU), mulighed for allerede i grundskolens sidste del at målgruppevurdere elever til FGU, øget udslusningstaxameter og forlængelsen af erhvervstræningsperioden som en måde at styrke forbindelsen til virksomhederne.

Det er grundlæggende en fornuftig aftale med mange gode elementer, men Dansk Erhverv mener, at der er behov for yderligere tiltag, hvis FGU for alvor skal spille rollen som hovedvej for mange unge uden uddannelse eller job.

Dansk Erhverv foreslår, at:

- Den Forberedende Grunduddannelse styrkes med yderligere 150 mio. kr. årligt, primært gennem et løft af driftsbevillingerne. Det seneste løft i den varige bevilling er et vigtigt skridt, men analyser af skoleformens økonomi indikerer, at uddannelsen fortsat vil være økonomisk udfordret, hvis den skal levere rammer og pædagogik af høj kvalitet, som modsvarer den vigtige opgave, uddannelsen er sat i verden for at løse. Det gælder ikke mindst kompetenceudvikling i forhold til at udvikle og understøtte FGUs særlige pædagogik og didaktik.
- Alle unge, som ikke er i uddannelse eller job, skal målgruppevurderes ift. FGU af kommunen. Alle elever, der vurderes inden for målgruppen for FGU, skal have mulighed for at starte på FGU. Med reduktionen af kommunernes udgifter til uddannelsen er det naturligt også at løse på kommunernes visitationsret, så endnu flere får adgang til FGU.
- Den FGU-baserede erhvervsuddannelse¹⁹ skal, i dialog mellem de faglige udvalg og FGU'erne, udbredes til at dække flere fag og institutioner, og eventuelle barrierer for dens udbredelse skal i den forbindelse afdækkes. Erfaringerne viser, at det er en vej til dels at sikre flere unge en uddannelse og dels bidrage til at vi får uddannet flere faglærte²⁰.
- Bonusordningen til virksomheder som tager EGU-elever skal permanentgøres. Det kræver ekstra ressourcer at have EGU-elever ansat, da eleverne typisk kræver en større opmærksomhed fra nærmeste leder, hvilket gælder alt fra ekstra oplæring, gentagelser og social opbakning. Vished om bonusordningen – også efter 2027 – er vigtig for arbejdet med at opbygge yderligere kapacitet på området.
- Det praktikpladsopsøgende arbejde i EGU skal i udgangspunktet flyttes fra kommunerne til FGU-institutionerne, medmindre andet aftales mellem den enkelte FGU og de relevante kommuner, da det er FGU-institutionerne der har den løbende kontakt med praktikvirksomhederne.
- Der skal afsættes midler til etablering og drift af et nationalt videncenter om FGU i lighed med det, der i øjeblikket opbygges omkring erhvervsuddannelserne. Det nationale videncenter om FGU skal fungere som udviklingskraft for sektoren og samle viden om FGU og dens målgrupper.

¹⁹ FGU-baseret erhvervsuddannelse er en særlig tilrettelæggelsesform for erhvervsuddannelser. Uddannelsen gennemføres helt eller delvist på en FGU-institution efter modellen for "Ny mesterlære", men uden uddannelsesaftale. FGU-eud har samme mål og niveau som tilsvarende eud og afsluttes med samme prøver og beviser.

²⁰ [FGU-baseret erhvervsuddannelse – en alternativ vej til svendebrevet - Cevea](#)

Udover FGU findes der andre tilbud til unge, som af forskellige årsager ikke er parat til uddannelse eller et job. Særligt to tilbud er der grund til at fremhæve og styrke i bestræbelserne på at få flere unge løftet ud af denne gruppe – frie fagskoler og TAMU.

Frie fagskoler

10. klasse udgør som nævnt en del af de frie fagskolars tilbud til unge. Man kan således starte på en fri fagskole, når man er fyldt 16 år eller har haft 9 års skolegang, men der er ingen yderligere aldersbegrænsninger. Man kan derfor også gå på en fri fagskole, selvom man er for gammel til 10. klasse.

Det væsentligste tilbud på frie fagskoler er – udover 10. klasse – erhvervslinjer, der forbereder eleverne til konkrete erhvervsuddannelser, f.eks. inden for gastronomi, event, industri, håndværk, SOSU og pædagogik. Undervisningen foregår ikke bare i klasseværelset, men hænger tæt sammen med det praktiske og kreative i faglokalerne. Fagene opleves i praksis, og derfor er omdrejningspunktet virkelighedsnære og erhvervsrettede projekter – ofte i samarbejde med virksomheder i lokalområdet.

Frie fagskoler minder på nogle områder om FGU'en ift. elevgrupper, indhold og pædagogisk grundlag – blot i et kostskolemiljø. På den måde udgør de et væsentligt supplement for de elever, der har behov for en anden ramme for deres faglige og personlige udvikling for at blive parate til en ungdomsuddannelse. Der er derfor basis for, at de Frie Fagskoler kan bidrage mere til at løfte flere unge i risiko for at ende uden uddannelse eller job.

Dansk Erhverv foreslår, at:

- Der generelt skal skabes bedre muligheder for etablering af nye frie fagskoler, herunder i tilknytning til efterskoler eller gennem konvertering af efterskoler til frie fagskoler.
- Undervisningstaksten skal hæves med henblik på at understøtte etablering, udvikling og kvalificering af værkstedsundervisningen.
- Skoleformens erhvervsrettede profil skal styrkes yderligere ved at 1/3-kravet skærpes til at undervisningen ikke alene skal være praktisk, men også erhvervsrettet.
- Enkeltfagsordningen skal udvides til at omfatte flere fag end dansk og matematik og til at omfatte elever, som har opnået karakteren 2 i fagene fra folkeskolen, og med mulighed for at aflægge prøve i fagene på skolen.

**DANSK
ERHVERV**

TAMU

For en gruppe af unge er vejen til en fuld, kompetencegivende uddannelse for lang. Det gælder f.eks. for unge hvor det, som følge af personlige eller sociale problemer, kan være sværere at opnå tilknytning til arbejdsmarkedet, og som f.eks. er på kontanthjælp, er dømt for kriminalitet, været ude i misbrug eller lignende. Unge, der har forsøgt sig uden held i andre typer uddannelse. For de unge kan vejen ind på arbejdsmarkedet gå via Trænings-skolens Arbejdsmarkedsuddannelse (TAMU), der er en arbejdsmarkedsuddannelse baseret på reelle produktions- og serviceydelser.

Eleverne på TAMU er unge, som fem år før TAMU i gennemsnit har haft en beskæftigelsesgrad på blot 7 pct. 60 pct. har fået mere end én dom, og diagnoser som ADHD, stress og depression har også forhindret de unge i at gå en mere lige vej gennem uddannelsessystemet.²³ Eleverne er derudover unge mellem 18 og 30 år, som ikke har gennemført en ungdomsuddannelse, mangler tilknytning til arbejdsmarkedet og ikke kan få en uddannelse eller et job på ordinær vis.

Efter endt TAMU-uddannelse er eleverne klar til et rigtigt job, og effekterne af TAMU er – målgruppen taget i betragtning – imponerende. De unge, der har gennemført TAMU, har markant højere og varig beskæftigelsesgrad end sammenlignelige grupper, og de er i højere grad selvforsørgende og trækker mindre på offentlige ydelser. Samfundets udgift pr. elev til TAMU er tjent hjem på fire år, og den samfundsmæssige gevinst er derefter varig²⁴.

Til trods for disse markante effekter for en gruppe unge, der er i højrisiko for at ende på kanten af samfundet, er der kapacitetsbegrænsninger på antallet af elever, som kan optages på TAMU. Der er derfor venteliste til uddannelsen og samtidig store hvide pletter på landkortet, hvor der ikke findes et TAMU-tilbud. Det gælder f.eks. for hele Midtjylland, Sønderjylland og Vestsjælland. Med finansloven for 2023 er der afsat midler til etablering af et nyt tilbud i Nordvestsjælland, men der er brug for yderligere kapacitet.

²³ "Beskæftigelses- og samfundsøkonomiske effekter af TAMU" (LEAD+, december 2022).

²⁴ "Beskæftigelses- og samfundsøkonomiske effekter af TAMU" (LEAD+, december 2022).

Dansk Erhverv foreslår, at:

- Kapacitetsbegrænsningen på elevantal hæves fra de nuværende 645 årselever til 1.040, og at begrænsningen evalueres, hvis grænsen nås med henblik på at vurdere om den skal hæves yderligere.
- Der afsættes midler til dels at udvide TAMU med minimum yderligere to geografiske udbud i Sønderjylland og Midt-Vestjylland samt sikre en maksimal udnyttelse af kapaciteten i de eksisterende centre.
- Det undersøges om der er behov for yderligere et TAMU-center, f.eks. i Nordsjælland, hvor der er mange unge som ikke er i gang med en ungdomsuddannelse eller har fast tilknytning til arbejdsmarkedet.

6. Flere unge i fritidsjob

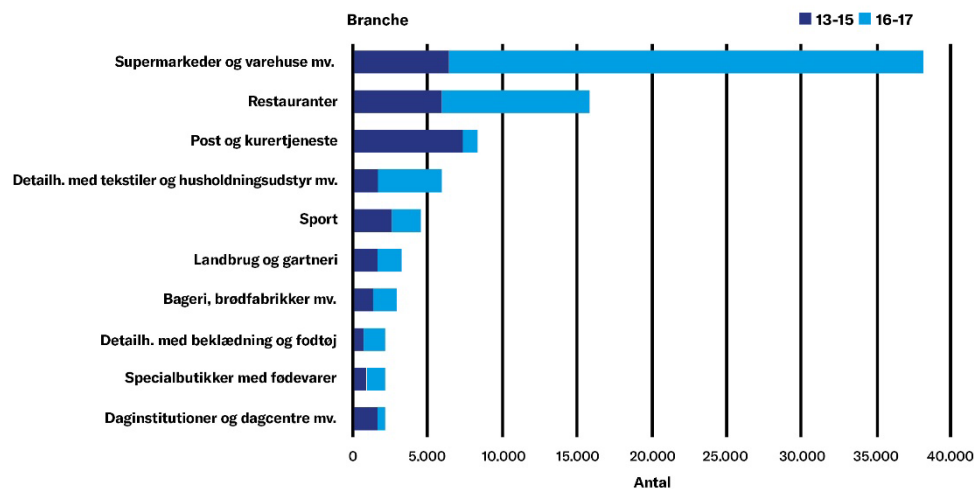
Fritidsjob introducerer unge til arbejdsmarkedet og giver dem en forståelse af, hvad det vil sige at indgå på en arbejdsplads med det ansvar og de forventninger, det indebærer – både overfor virksomheden og kollegaerne. Samtidig kan et fritidsjob inspirere og bidrage til afklaring i forhold til de unges videre uddannelsesvalg.

Unge med fritidsjob har også større chance for at være i job senere i livet end unge uden fritidsjob. Det gælder i særlig grad unge, der af forskellige årsager er i risiko for at ende uden uddannelse eller job, f.eks. unge med sociale eller psykiske udfordringer.²⁵ På den måde spiller fritidsjobs en vigtig rolle i forhold til at understøtte, at flere unge får en uddannelse og et job på den lange bane.

Ca. 110.000 unge i alderen 13-17 år svarende til ca. hver tredje ung har et fritidsjob. Op mod halvdelen er ansat i detailhandlen, mens de næststørste brancher er hhv. restauranter og post- og kurer-tjeneste, der bl.a. dækker avisbude.

²⁵ Rockwoolfonden, april 2022: [RFF-NYT-Unge-med-fritidsaktiviteter-har-staerkere-tilknytning-til-arbejdsmarkedet-April-2022.pdf](#) (rockwoolfonden.s3.eu-central-1.amazonaws.com) og Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering: [Unge og fritidsjob \(star.dk\)](#)

Figur 1. Top 10 brancher med flest beskæftigede i 2021, 13-17-årige

Kilde: Særkørsel fra Danmarks Statistik på baggrund af den registerbaserede arbejdsstyrkestatistik.
Anm.: Beskæftigelsen er opgjort ultimo november 2022.

To tredjedele af alle unge i alderen 13-17 år har således *ikke* et fritidsjob. Særligt blandt elever i grundskolen synes der at være et potentiale for flere. En undersøgelse fra Tænketa-
ntanken DEA vedr. de 13-15 åriges fritidsjob viser, at det blot er hver femte af dem, som
fortsat går i skole, der har et fritidsjob, og der er tre gange så mange 15-årige som 13-14
årige med fritidsjob. Samme undersøgelse viser, at flere piger end drenge har et fritidsjob
og at unge med udenlandsk herkomst i lavere grad har fritidsjob. DEA's undersøgelse peger
desuden på, at nogle arbejdsgivere holder sig tilbage med at ansætte unge fritidsjobbere
grundet de lovmæssige rammer.²⁶

Der er derfor behov for initiativer, som får flere unge i fritidsjob, herunder tiltag der under-
støtter, at flere brancher kan bidrage til, at flere unge får et fritidsjob – og dermed får mul-
lighed for at prøve sig af og få indblik i forskellige uddannelses- og beskæftigelsesområder

²⁶ [Under hver femte elev i grundskolen har et fritidsjob – DEA](#)

Dansk Erhverv foreslår, at:

- Samarbejdet med erhvervslivet om praksisfaglighed og åben skole styrkes gennem de aktiviteter, der er beskrevet i afsnittet "En grundskole, der løfter og inspirerer flere". Det vil medvirke til at bringe flere unge tættere på virksomheder og understøtte mulighederne for at få flere unge i fritidsjob.
- Erhvervspraktikken i 8. eller 9. klasse skal udbredes til flere unge som en vej ind i fritidsjob. Det kan eksempelvis ske ved, at de unge som led i et erhvervspraktikforløb får hjælp til at skrive ansøgninger og CV eller på anden vis søge fritidsjob i en lokal virksomhed.
- Der etableres et partnerskab for fritidsjob med en bred kreds af virksomheder på tværs af brancher med henblik på at øge antallet af fritidsjob og identificere barrierer og muligheder for at sikre flere unge et fritidsjob.
- Nye modeller for samarbejde mellem f.eks. ungdomsskoler og erhvervsliv om at forberede udsatte unge til fritidsjob og knytte kontakt mellem unge og virksomheder skal understøttes.
- Alle kommuner skal udpege mindst én kommunal kontaktperson f.eks. fra deres ungevejledning eller jobcenter, der kan motivere udsatte unge og hjælpe med ansøgning til fritidsjob, kender det lokale arbejdsmarked og kan hjælpe med match mellem unge og virksomheder.
- Det skal afdækkes om der er uhensigtsmæssige barrierer i lov- og regelgrundlaget vedr. unges muligheder for at få et fritidsjob, der kan lettes med henblik for at åbne op for flere fritidsjob. I den forbindelse kan der bl.a. være behov for at se på bilag 7 til Arbejdstilsynets bekendtgørelse om unges arbejde.

7. Stærke og attraktive erhvervsuddannelser

Danmark har en af verdens stærkeste modeller for uddannelse af faglærte pga. den tætte kobling mellem skole og oplæring – og ikke mindst som følge af virksomhedernes kolossale engagement og ansvar for såvel det faglige element i oplæringen og finansieringen af de faglærtes samlede uddannelse. Hvert år har arbejdsgiverne 75.000 elever og lærlinge ansat i lærepladser, og i 2022 blev der indgået 35.000 uddannelsesaftaler på det private

arbejdsmarked²⁷. Men der er plads til flere, og både skoler og virksomheder melder i stigende grad om mangel på elever²⁸.

Udover det stærke virksomhedsengagement, er de danske erhvervsuddannelser kendetegnet ved den dybe involvering af arbejdsmarkedets parter ift. uddannelsernes indhold og skolernes ledelse, der sikrer tæt sammenhæng mellem uddannelser og arbejdsmarked. Langt hovedparten af de færdiguddannede fortsætter derfor direkte i job – ofte i den virksomhed, hvor de er udlært. Beskæftigelsesfrekvenserne for faglærte har endda været støt stigende de sidste ti år²⁹.

Det gør erhvervsuddannelserne til den suverænt mest effektive og samfundsøkonomisk billige måde at flytte tusinder af unge ind i varig beskæftigelse hvert år. Erhvervsuddannelserne er samtidig de bedste til at skabe mønsterbrydere blandt børn af ufaglærte. Stærke erhvervsuddannelser er derfor også en væsentlig forudsætning, hvis flere unge skal have en uddannelse og et job.

Efterspørgslen efter faglærte vil fortsat stige fremover, formentlig med fornyet styrke i de kommende år, bl.a. fordi mange faglærte vil forlade arbejdsmarkedet. Frem til 2035 vil antallet af faglærte på arbejdsmarkedet falde med ca. 150.000³⁰.

Men erhvervsuddannelserne er også udfordret. Søgningen til erhvervsuddannelserne er lav, for mange falder fra, og vi fortsat er lysår fra de politiske målsætninger på området³¹. Det lægger pres på erhvervsuddannelserne – bl.a. fordi elevtallet mange steder er så lavt, at det økonomiske grundlag udvandes. Det mærker elever og virksomheder, og i Dansk Erhverv hører vi i stigende grad fra virksomheder, som oplever udfordringer med kvaliteten af skoleundervisningen. Samtidig er det vanskeligt at skabe stærke sociale miljøer på skolerne, når elevtallet er lavt og eleverne typisk er på skoleophold i kortere perioder inden de skal tilbage til lærepladsen. Det er vi nødt til at handle på.

Vi kommer ikke udenom, at massive investeringer i vores erhvervsuddannelser er en forudsætning for dels at øge virksomhedernes rekrutteringsgrundlag og elevernes gennemførelse. Derudover er investeringerne nødvendige for at fastholde virksomhedernes fortsatte engagement og opbakning til uddannelserne. Uden det sidste skrider hele grundlaget for en uddannelsesmodel, vi som samfund bør gå langt for at bevare og udvikle, hvis vi skal sikre flere unge en uddannelse og job.

Efter års tøven er der nu udsigt til, at dette nødvendige løft til erhvervsuddannelserne er på vej. Med finansloven for 2024 er det aftalt, at der ved fuld indfasning investeres 900 mio. ekstra om året i erhvervsuddannelserne, hvoraf de 700 mio. er nye midler og de 200 mio. kr. svarer til de kvalitetsudviklingsmidler, der hidtil er tildelt som etårige bevillinger. Det afgørende bliver nu, at midlerne udmøntes til størst mulig gavn for kvaliteten i uddannelserne og det arbejdsmarked, som har så stort behov for flere dygtige faglærte.

²⁷ [Lærepladsstatistik | Børne- og Undervisningsministeriet \(uvm.dk\)](#)

²⁸ [Mere end halvdelen af erhvervsskolerne må afvise virksomheder grundet mangel på elever \(da.dk\)](#)

²⁹ [Høj beskæftigelse blandt nyuddannede fra erhvervsuddannelserne | Børne- og Undervisningsministeriet \(uvm.dk\)](#)

³⁰ [Antallet af faglærte vil falde med 150.000 frem mod 2035 \(da.dk\)](#)

³¹ [Statusredegørelsen for implementering af erhvervsuddannelsesreformen \(uvm.dk\)](#)

Dansk Erhverv foreslår, at erhvervsuddannelserne styrkes gennem følgende tiltag:

- At der afsættes 200 mio. kr. til permanentgørelse af kvalitetsudviklingsmidlerne og at 500 mio. kr. af de nye midler udmøntes via takstforhøjelser på tværs af alle erhvervsuddannelser og ikke gennem puljer. Det kan eksempelvis ske gennem en procentvis forhøjelse af taksterne på tværs af alle uddannelserne, hvorved man også sikrer et større løft til de dyreste og mest udstyrstunge uddannelser, der i dag får et højere taxameter.
- At udmøntningen af ovenstående ledsages af politiske mål for et kvalitetsløft, og erhvervsskolernes ledelser og bestyrelser forpligtes på at udarbejde planer for at øge kvaliteten, som skal understøttes af data til bestyrelserne og løbende drøftes og følges op i bestyrelserne.
- Uddannelsernes hovedforløb skal samles på færre skoler end i dag med henblik på at sikre stærkere sociale og faglige miljøer af høj kvalitet. Det brede udbud af grundforløb skal bevares med henblik på at sikre rekruttering til den indledende del af uddannelserne.
- Stærke skolehjem (erhvervskostskoler) skal udbredes, hvor eleverne kan bo og dyrke deres fag og sociale aktiviteter i bofællesskaber med andre unge.
- GF+³² for de ældre elever skal gøres mere fleksibel i indhold og målgrupper, så den i højere grad matcher behovet hos potentielle elever og lærlinge.
- Diplomuuddannelsen i erhvervspædagogik skal omlægges, så den gennemføres tættere på lærernes praksis med inspiration fra pædagogikum i gymnasiet. Uddannelsen skal desuden indeholde et bedre mix af det pædagogiske og lærerens konkrete fagområde(r), f.eks. gennem erhvervsfaglige toninger af uddannelsen.
- Lærernes efteruddannelse skal styrkes med fokus på den løbende opkvalificering og opdatering på de erhvervsfaglige kompetencer. Eventuelle barrierer for brug af gæstelærere fra f.eks. virksomheder skal afdækkes og fjernes, herunder i forhold til rammer for aflønning og lærerdækning.
- Den merkantile EUX skal justeres for at sikre bedre faglig progression og højere overgang til hovedforløbet, og der skal snarest igangsættes et arbejde med revision af den tekniske EUX.
- Adgangskravet til EUX skal hæves, så det afspejler de faglige krav i uddannelserne, herunder også de boglige krav.

³² GF+ er et særligt grundforløb på op til 10 uger for elever som har behov for afklaring eller fagligt løft, men ikke har adgang til den første del af grundforløbet i lighed med de unge elever.

8. Gymnasiale uddannelser, der matcher elever og formål

De gymnasiale uddannelser er på mange måder en succeshistorie. Gymnasiet leverer en faglig attraktiv ramme med stærke sociale ungdomsmiljøer, som er særdeles tiltrækkende for mange unge. Relativt få elever falder fra de gymnasiale uddannelser sammenlignet med f.eks. erhvervsuddannelserne, og de unge får mulighed for at modnes personligt og fagligt i et miljø langt fra arbejdsmarkedet. At tre ud fire unge nu søger mod gymnasiet efter grundskolen³⁴, fortæller hele historien om gymnasiets succes.

Men der er også en bagside til succeshistorien, som manglen på faglærte blot er en del af. For mødet med de faglige krav i gymnasiet er ikke en ubetinget god oplevelse for de unge, der har svage, faglige forudsætninger, og for den gruppe unge er det faglige udbytte af en gymnasial ungdomsuddannelse begrænset³⁵.

Frafaldet blandt denne gruppe er også markant højere end for andre elever. På tværs af de tre gymnasieretninger falder mellem 34 og 43 pct. fra, hvis deres gennemsnit fra

³⁴ [Årets søgetal til ungdomsuddannelserne er nu opgjort | Børne- og Undervisningsministeriet \(uvm.dk\)](#)

³⁵ [Flere fagligt udfordrede elever på de gymnasiale uddannelser – DEA](#)

grundskolen er under 5, og for elever med et gennemsnit mellem 5 og 6 er det mellem 21 og 30 pct., der falder fra. For elever med 6 eller derover er det mellem 8 og 14 pct. Frafaldet blandt de fagligt svageste er lavest på hhx, mens frafaldet eksempelvis er over tre gange større på stx for elever med et gennemsnit mellem 5 og 6 sammenlignet med elever, der har et snit over 6.³⁶

For en relativt stor del af de elever, som gennemfører gymnasiet, bliver det imidlertid også en blindgyde – en tendens, der er blevet forstærket gennem de senere år. Fra 2014 til 2022 er antallet af studenter under 30 år, der ikke er i gang med eller har gennemført en erhvervskompetencegivende uddannelse, steget fra ca. 15.000 til 25.000 personer. Der er således en stor gruppe unge, der ender som ufaglærte studenter. Den udvikling skal bl.a. ses i lyset af, at antallet af unge, der fik en studentereksamen fra 2007 til 2017 er steget fra 32.000 til 45.000 personer om året.³⁷

Med den markante stigning i optaget til gymnasierne over de seneste mange år risikerer flere unge således faglige nederlag med tilhørende risiko for ikke at komme videre i uddannelse efter gymnasiet, og dermed ende i gruppen af unge uden en erhvervskompetencegivende uddannelse.

Gymnasiet er gået fra at være tiltænkt en mere snæver gruppe unge, som skulle videre i akademisk uddannelse, til at være bredt favnende. En udvikling, der har fundet sted uden, at udviklingen i det faglige fokus og mål er fulgt tilstrækkeligt med. Der er derfor også brug for at udvikle gymnasiernes fag og indhold, så det samlede indhold i højere grad matcher den brede vifte af videregående uddannelser, gymnasiet skal forberede de unge til. Gymnasiet er studieforberedende, ikke universitetsforberedende.

Samtidig er der brug for at styrke incitamenterne og arbejdet med at udfordre alle elever og gøre dem så dygtige som muligt. En høj gennemførelse eller et samlet karaktersnit fra de enkelte gymnasier siger f.eks. ikke noget om, hvorvidt eleverne udfordres og løftes fagligt. Derfor bør man sikre gymnasierne et større økonomisk incitament for at løfte eleverne frem for at belønne dem for at få alle igennem, herunder dem som måske ikke trives med gymnasiets fag og undervisning.

³⁶ [Adgangskrav på gymnasierne | Danske Erhvervsskoler og -Gymnasier \(deg.dk\)](#)

³⁷ [Rekordmange studenter er uden uddannelse fem år efter gymnasiet | Arbejderbevægelsens Erhvervsråd \(ae.dk\)](#)

Dansk Erhverv foreslår, at:

- Der indføres et entydigt adgangskrav på en gennemsnitskarakter på 6 til de tre-årige gymnasiale uddannelser uden de nuværende dispensationsmuligheder³⁸. Det svarer, uden adfærdsændringer til, at mellem 9 og 13 pct. af de nuværende elever ikke kan optages³⁹. Det vil for denne gruppe af elever være muligt at opnå et 6-tal via f.eks. 10. klasse eller FGU, jf. tidligere afsnit.
- Der indføres tilsvarende et adgangskrav på en gennemsnitskarakter på 5 til HF med samme mulighed for at opnå det via 10. klasse, FGU mv. Samtidig skal der være mulighed for at vælge en erhvervsrettet merkantil eller teknisk HF, som udbydes erhvervsskolerne.
- Der igangsættes en samlet revision af fagene med fokus på at skabe mere praksisfaglige undervisningsformer. Dette med henblik på, at flere gymnasieelever møder de fagområder, som erhvervsakademi- og professionsuddannelsernes fagligheder retter sig imod. Dette bør afspejle sig i fagrækken, fagene og undervisningen – og i organiseringen af gymnasiets studieforløb.
- Mulighederne for, at de gymnasiale uddannelser kan rumme flere elever, der af andre årsager end de faglige ikke kan rummes i dag, styrkes. Det kan f.eks. ske ved at styrke den 3-årige HF for funktionsudsatte unge og mulighederne for ASF-klasser.
- Gymnasierne skal præmieres for deres evne til at løfte eleverne til deres fulde potentiale. Derfor skal færdiggørelsestaxameteret omlægges til et løfteevnetaxameter.

³⁸ [Adgang til uddannelserne til studentereksamen | Børne- og Undervisningsministeriet \(uvm.dk\)](#)

³⁹ Ifølge Danske Gymnasiers beregninger er det 9 pct: [Konsekvenser af at hæve adgangskravene til gymnasiet | Danske Gymnasier](#), og ifølge Danske Erhvervsskoler og -Gymnasiers beregninger er det 13 pct: [Adgangskrav på gymnasierne | Danske Erhvervsskoler og -Gymnasier \(deg.dk\)](#)

9. Flere pædagoger, lærere og specialister til opgaverne

En forudsætning for at løfte flere af de unge, der er i risiko for at ende uden uddannelse eller job, er tilstedeværelsen af tilstrækkelige fagprofessionelle med de rette kompetencer til opgaverne. På det punkt er vi som samfund i stigende grad udfordret, ikke mindst i forhold til førskoleindsatser, grundskolen og erhvervsuddannelserne.

Blandt udfordringerne står bl.a. manglen på linjefagsuddannede lærere i grundskolen og manglen på praksisfaglige og teknologiske kompetencer blandt lærerne til at realisere en mere anvendelsesorienteret skole med nye læreplaner. Dertil kommer udfordringer med den løbende rekruttering og opkvalificering af erhvervsskolelærere og tilsvarende udfordringer i den forberedende grunduddannelse, mangel på pædagoger til førskole- og grundskoleindsatser og mangel på specialister til Pædagogisk Psykologisk Rådgivning (PPR).

Listen er lang, og oplistet er blot nogle af udfordringerne i forhold til de pædagoger, lærere og specialister, de unge møder. Disse fagprofessionelle er afgørende i indsatsen for at løfte flere børn og unge i deres første år, gennem skolen og videre i uddannelse. Derfor er der også behov for ambitiøse tiltag på området.

Dansk Erhverv foreslår, at:

- Den erhvervspædagogiske læreruddannelse for erhvervsskolelærere som nævnt i afsnittet under erhvervsuddannelser skal omlægges, så den gennemføres tættere på lærernes praksis. Omlægningen skal ske med inspiration fra pædagogikum i gymnasiet og med et stærkere fokus på det erhvervsfaglige i tillæg til det pædagogiske indhold i uddannelsen. Det vil dels styrke rekrutteringen af nye lærere på erhvervsskolerne, og dels sikre tættere kobling til arbejdsmarkedet, øge kvaliteten i undervisningen og reducere frafaldet blandt de unge.
- Læreruddannelsen skal styrkes yderligere med fokus på bl.a. praksisfaglige kompetencer og teknologiforståelse, som også skal prioriteres i efteruddannelsen af lærere. Derudover skal teknologiforståelse allerede nu indføres som et linjefag på læreruddannelsen, så alle børn og unge fremover kan sikres et solidt digitalt fundament til at navigere i samfundet
- Pædagoguddannelsen skal styrkes, herunder bl.a. med et øget fokus på praksis, samarbejde om praktikken og mere sammenhængende forløb.
- Lærere og pædagoger skal styrkes med redskaber til at identificere, motivere og løfte drenge på niveau med pigerne. Fokus på øgede forventninger og løft af drengene skal være en del af grunduddannelserne og efteruddannelsesindsatsen for begge faggrupper.
- Merituddannelserne til pædagog og lærer skal styrkes, og vejen til disse uddannelser skal gøres mere smidig. Det kan f.eks. ske gennem en større mulighed for meritoverførsel fra øvrig uddannelse og bedre muligheder for at skifte spor for andre faggrupper såsom faglærte og akademikere, der ønsker at bringe deres faglighed ind i lærer- og pædagogfagene.
- Grundlaget for etablering af en ny overbygningsuddannelse for lærere og pædagoger til dagtilbuds- og skolepsykologer skal tilvejebringes. Dette med henblik på, at flere lærere og pædagoger med praktisk erfaring fra området kan ansættes i PPR.
- Der skal etableres bedre karriere- og udviklingsmuligheder, hvor lærere og pædagoger i højere grad kan specialisere sig til f.eks. inklusionsspecialister, praksisfaglige didaktikere eller sprogpædagoger i børnehaven.
- Mulighederne for at rekruttere og fastholde dygtige lærere og pædagoger skal styrkes ved at øge ledelsens muligheder for at belønne den gode pædagog og lærer. Det skal bl.a. ske ved at styrke ledelsesrummet i forhold til øget brug af fleksible og differentierede lønninger og øget lønspredning, bl.a. med afsæt i nye karrieremuligheder.

- Teach First modellen⁴² udbredes til hele landet i samarbejde med professionshøjskolerne, og modellen skal understøttes med en varig grundfinansiering, så tiltaget ikke fortsat afhænger af midlertidige fondsbevillinger.

Derudover er det naturligvis nødvendigt – som beskrevet i afsnittet om Den forberedende grunduddannelse – at FGU'en sikres rammer, der muliggør udvikling og understøttelse af den særlige pædagogik, som uddannelsens elever har behov for.

10. Flere unge fra beskæftigelsessystemet i job

Mange unge uden uddannelse eller job har, når de fylder 18 år og bliver omfattet af beskæftigelsessystemet, nederlag med sig fra en ungdomsuddannelse, folkeskolen eller begge dele. Ofte har de også erfaringer med et kontaktføreløb med en eller flere sagsbehandlere fra kommunens ungeenhed, der ikke har bragt dem videre.

Det er derfor vigtigt, at beskæftigelsessystemet har et tydeligt spor målrettet denne gruppe af unge, som peger i en ny retning fremfor at tilbyde mere af det samme. På flere afgørende punkter bør rammerne omkring udsatte unge i kontakthjælpssystemet herudover ændres med sigte på at få flere fra gruppen væk fra passiv offentlig forsørgelse.

Tæt på halvdelen af gruppen af unge uden uddannelse eller job i et år eller derover mellem 18-24 år er visiteret uddannelsesparat eller aktivitetsparat, og mange er dermed som udgangspunkt omfattet af et uddannelsespålæg, dvs. samme indsats, som de typisk har dårlige erfaringer med.

Kommunerne har mulighed for at fravige et uddannelsespålæg og tilbyde unge fra gruppen et job. Det betyder imidlertid ikke nødvendigvis, at det sker i alle tilfælde, hvor det giver mest mening, ligesom muligheden for at tilbyde job ikke indebærer et krav om at stå til rådighed for arbejdsmarkedet og et krav om aktivt at søge job. Det er et problem, at unge i målgruppen ikke kan visiteres jobparate.

Uddannelseshjælp (kontakthjælp til ledige under 30 år, der ikke har gennemført en erhvervs-kompetencegivende uddannelse) svarer til SU. Imidlertid er markant flere unge i kontakthjælpssystemet vurderet aktivitetsparat end uddannelsesparat, hvilket betyder, at de får et supplerende aktivitetspålæg, som er betinget af, at de deltager i aktivering eller tilkendegiver, at de ønsker det. Det betyder, at den samlede indtægt bliver højere end SU. Det trækker de økonomiske incitamenter til at komme i job eller uddannelse i den forkerte retning.

⁴² Teach First er en non-profit organisation, som i samarbejde nogle af professionshøjskolerne rekrutterer akademikere til skoleansættelse med mentorforløb parallelt med gennemførelse af en særligt tilpasset meritlæreruddannelse, så de folkeskoler, hvor eleverne har størst brug for dem, folkeskoler med en høj andel børn fra lavindkomstfamilier og uddannelsesfremmede hjem, får flere dygtige skolelærere.

Unge over 18 år uden tidligere jobberfaring og uden en afsluttet ungdomsuddannelse møder typisk arbejdsmarkedet med utilstrækkelige forudsætninger for på egen hånd at finde og fastholde et job eller færdiggøre en erhvervskompetencegivende uddannelse. Derfor er det vigtigt, at unge som ikke er parate til et møde med uddannelsessystemet, deltager i jobrettede aktiviteter, der kan hjælpe dem videre, herunder jobsøgning. Unge på offentlig forsørgelse, der er i stand til at arbejde fuldtid eller blot nogle timer om ugen, bør derfor i højere grad tilbydes hjælp i forbindelse med jobsøgning og kontakt til potentielle arbejdsgivere.

Unge, der har brug for at se arbejdsmarkedet lidt an og få nogle jobberfaringer, før de begynder i arbejde, skal i højere grad deltage i træningsforløb på virksomheder. I størrelsesorden tre ud af fire aktivitets- eller uddannelsesparate unge er ikke omfattet af en virksomhedsrettet indsats i løbet af et kalenderår. I forlængelse heraf deltager unge på uddannelseshjælp i gennemsnit kun 3 timer om ugen i forløb på virksomheder.

Samtidig bør virksomhedernes incitament til at tilbyde job til unge på offentlig forsørgelse styrkes ved at indføre en bonus til virksomheder, der ansætter og fastholder unge med mere end et års sammenhængende forudgående forsørgelseshistorik i ustøttet fuldtidsbeskæftigelse i 12 måneder.

Unge, der venter på at komme i gang med en uddannelse, skal arbejde indtil de starter på en uddannelse. Derfor skal de aktivt søge job, så længe de ikke er startet på uddannelsen. Forslaget kan betyde, at færre vælger at starte på uddannelseshjælp og at flere på uddannelseshjælp finder beskæftigelse. Det antages, at omkring en tredjedel af disse færre forløb i stedet bliver til beskæftigelse.

Dansk Erhverv foreslår, at:

- Unge uden uddannelse i kontanthjælpssystemet skal kunne visiteres jobparat.
- Muligheden for et supplerende aktivitetstillæg bør afskaffes.
- Unge uden uddannelse i kontanthjælpssystemet i højere grad skal udfordres gennem virksomhedsrettede forløb og hjælp med jobsøgning.
- Virksomheder som ansætter og fastholder unge med mere end et års sammenhængende forsørgelseshistorik i et fuldtidsjob af mindst 12 måneders varighed skal belønnes med en bonus på 20.000 kr.

**DANSK
ERHVERV**

11. Værnepligt som en vej ind i uddannelse eller job

Det fremgår af aftalen for dansk forsvar 2024–2033, at "værnepligten skal styrkes gennem flere værnepligtige, mere ligestilling i den danske værnepligtsmodel, ligesom den periode, hvori de unge aftjener værnepligt, skal forlænges". Der indkaldes for nærværende ca. 4.600 værnepligtige årligt. Omfang og længde af værnepligten forhandles i løbet af første halvdel af 2024.

Der knytter sig flere fællesnævner i forhold til den retning i tilværelsen og det løft, som en ansættelse på en virksomhed kan give unge uden job og uddannelse, med de personlige kompetencer, som unge potentielt kan få gennem værnepligten.

Derfor bør et ophold i Forsvaret eller Beredskabsstyrelsen som værnepligtig på samme måde som en ansættelse på en virksomhed give unge uden job og uddannelse en ny retning, personlige kompetencer og en fornyet tro på sig selv.

Dansk Erhverv foreslår, at:

- Målrette en del af de ekstra pladser til værnepligtige til den del af de unge uden uddannelse og job, som er egnet til militær tjeneste.
- Det bør være muligt, som en del af sin værnepligt, at kunne modtage ekstra undervisning og bestå 9. klasses afgangseksamen. Det kunne f.eks. ske i form af komprimerede forløb, som de er kendt fra Løkkefondens Drengeskole. Det vil kunne skabe forudsætninger for optagelse på en ungdomsuddannelse eller en evt. fortsat karriere i Forsvaret.
- Det bør overvejes, hvordan man i sin værnepligt i højere grad end i dag kan opnå erhvervsrettede kompetencer, som kan bruges i det civile samfund. Det kan f.eks. være at tage stort kørekort eller opnå tekniske eller andre kompetencer, som kan bruges i efterfølgende faglige uddannelser.

12. Mere samarbejde på tværs af sektorer og civilsamfund

Mange af de tiltag, Dansk Erhverv foreslår, handler om indsatsen inden for afgrænsede områder. Samtidig er der mere end nogensinde før behov for tiltag, der går på tværs. Vi ved f.eks., at det ofte er i overgangene mellem uddannelser, at vi taber mange af de unge. Derfor er det vigtigt, at indsatsen i uddannelsessystemet, der skal bringe unge tættere på beskæftigelse eller en elevplads, sker i tæt samspil med det erhvervsliv, der skal tage de unge ind. Eller at den kommunale ungeindsats har et tæt samarbejde med TAMU, når den unge konstanthjælpsmodtager med personlige udfordringer skal løftes tættere på arbejdsmarkedet.

Vi har allerede gode eksempler på samarbejder på tværs af sektorer, som vi kan læne os op ad og lade os inspirere af. Det gælder f.eks. den ungegaranti, som Hjørring Kommune har etableret⁴³. Her er den politiske målsætning, at ingen unge må efterlades uden en retning, og at den unge skal kunne se sig selv i f.eks. det job eller den uddannelse, kommunen og den unge bliver enige om. Som konsekvens heraf, indgår kommunen bl.a. partnerskabsaftaler med lokale virksomheder om f.eks. erhvervspraktik, lærlingepladser og forløb for særligt udsatte unge. Der er behov for at udbrede og styrke denne type sammenhængende indsats, så flere unge sikres sammenhængende og velkoordinerede indsats med afsæt i den enkelte unges konkrete udfordringer og potentialer.

Men behovet for fælles indsats rækker udover den type initiativer, når vi som samfund skal finde veje til fællesskaber, uddannelse og job for alle unge. Det kræver nye indsats i samarbejde med aktører på tværs af sektorer, der formår at udnytte potentialet i mellemrummene mellem sektorer. Det gælder f.eks. de kommunale indsats, arbejdsmarkedet, uddannelsesinstitutioner, kultur- og foreningslivet og stærke civilsamfundsorganisationer.

⁴³ [Ungegarantien | Hjørring Kommune \(hjoerring.dk\)](https://www.hjoerring.dk/nyheder/2019/09/ungegarantien)

Aktørerne kan noget forskelligt i relation til de unge, og pointen er, at der er meget at vinde ved at tænke i nye samarbejder.

Koalitionen "En Vej Til Alle" er et eksempel på et tværgående sektorsamarbejde, som arbejder for, at ingen unge står uden for samfundets grundlæggende fællesskaber. I koalitionen er 30 vidt forskellige organisationer således repræsenteret⁴⁴, og gennem sin bredde og tyngde arbejder parterne for at påvirke debatten, koble relevante aktører sammen og skubbe på rammevilkår, organisering, strukturer og lovgivning, der påvirker de unge. Parterne er bl.a. enige om behovet for at åbne op for nye samarbejdsformer og samarbejdsrelationer og om at gøre virksomheder og civilsamfund til strategiske udviklingspartnere, der kan skabe værdifulde fællesskaber og lærings- og udviklingsmiljøer for og med unge⁴⁵.

Der er behov for at understøtte og styrke samarbejdet på tværs af sektorer og udnytte det potentiale, der ligger heri for at sikre flere unge en vej ind i uddannelse eller job.

Dansk Erhverv foreslår, at:

- Der afsættes en økonomisk ramme til at igangsætte større strategiske samarbejder, hvor civilsamfund, foreninger, erhvervsliv, uddannelsesinstitutioner og offentlige myndigheder går sammen om at løfte unge i risiko for at ende uden uddannelse eller job. Målet med midlerne kan bl.a. være at skabe strategiske aftaler med nogle af de store fonde, hvor denne type aktiviteter indgår som del af deres formål.
- Der igangsættes et arbejde med at afdække barrierer, potentialer og muligheder for styrke samarbejdet på tværs af sektorer, der med hver sine styrker i fællesskab kan bidrage til at skabe en vej mod uddannelse og job for flere unge i risiko for at ende udenfor fællesskabet.

DANSK
ERHVERV

13. Styrket indsats for unge med behov for ekstra støtte

En del i gruppen af unge uden uddannelse eller job har behov for særlig støtte eller andre rammer for gennemførelse af uddannelse med ordblindområdet som det nok største og mest synlige. På det område er der i 2023 bl.a. indgået en politisk aftale om *Ordblindpakke 5*, som bygger ovenpå de tidligere ordblindepakker, og det er heldigvis et område som har stor politisk opmærksomhed. Det er en af de lavest hængende frugter ift. at få flere til at trives og lykkes i uddannelse og arbejde.

Desværre er det stadig normen, at mange gymnasier og erhvervsskoler screener deres elever for ordblindhed, når de starter. De gør de, fordi de fortsat oplever, at mange unges

⁴⁴ [En Vej til Alle – Hvem er vi](#)

⁴⁵ [En Vej til Alle – Det ved vi](#)

ordblindhed ikke er opdaget gennem skolegangen – og slet ikke tidligt nok. Vi har altså fortsat en stor gruppe, for hvem deres ordblindhed ikke opdages inden de har forladt skolen.

Også psykiske udfordringer og funktionsnedsættelser fylder mere på uddannelsesinstitutionerne og på arbejdspladserne end tidligere, hvilket bl.a. er i tråd med udviklingen i den generelle trivsel blandt unge. I Dansk Erhverv møder vi i stigende grad virksomheder, der er usikre på, hvordan de kan og skal hjælpe deres unge elever, som af forskellige årsager har behov for eksempelvis psykologhjælp, eller ikke ved hvor de kan få hjælp til at understøtte elever med særlige udfordringer eller funktionsnedsættelser under læretiden i virksomheden.

Samtidig synes der at være udfordringer, når unge skal have støtte videreført fra ét tilbud til et andet. Det kan f.eks. være når de unge forlader grundskolen og overgår til anden uddannelse, når de bevæger sig fra beskæftigelsessystemet til uddannelsessystemet, eller når de bliver 18 år og dermed myndige. Det kan også være regler om løbende revisitation til hjælpemidler som skyldes en varig funktionsnedsættelse, f.eks. ordblindhed eller et fysisk handicap. Eller barrierer for at deltage i Særligt Tilrettelagt Ungdomsuddannelse (STU), der bl.a. kan handle om rammerne for visitation eller finansieringsansvar for de ofte omkostningstunge tilbud nogle unge har behov for.

Der er tale om komplekse områder med komplekse problemstillinger, og der findes ingen nemme løsninger.

Dansk Erhverv foreslår, at:

**DANSK
ERHVERV**

- Der på den korte bane sikres en tidligere screening for funktionsnedsættelser, så hjælpemidler kan garanteres på forkant af uddannelse eller job og ikke først undervejs, samt skabes bedre muligheder for at beholde allerede tildelte hjælpemidler ved overgange mellem forskellige tilbud uden revisitation.
- Der igangsættes et arbejde med at kortlægge udfordringerne og identificere barrierer, som står i vejen for at flere unge med udfordringer kan gennemføre en uddannelse eller få et job. I forlængelse heraf skal der bl.a. ses på mulighederne for at gennemføre uddannelserne på nye fleksible måder for unge med særlige udfordringer, f.eks. fysiske eller psykiske funktionsnedsættelser.
- Der med henblik på at sikre opfølgning på udredningsarbejdet etableres et forum med relevante parter, som løbende drøfter mulige indsatser og rådgiver regeringen om disse forhold, der går på tværs af uddannelsesområderne og også på tværs af forskellige myndighedsområder.

14. Investeringsbehov og finansiering

Nærværende katalog med forslag til at løfte unge uden uddannelse og job fra et liv på kanten af samfundet og arbejdsmarkedet ind i det store fællesskab ligger i naturlig forlængelse af Dansk Erhvervs 2030-plan, hvor det foreslås at investere 4,5 mia. kr. årligt i vores uddannelser inklusiv 0,9 mia.kr. til et markant løft af erhvervsuddannelserne. Dansk Erhverv mener, at det er bydende nødvendigt at investere i at løfte flere unge, og derfor foreslår Dansk Erhverv, at der afsættes en samlet ramme på tre milliarder kr. årligt ved fuld indfasning af forslagene i dette udspil. Alle forslag er finansieret via Dansk Erhvervs 2030-plan, hvori nogle af forslagene også indgår.

Tabel 2: Oversigt over investeringer

Forslag	Mia kr.
Styrket praksisfaglighed i grundskolen	0,5
Tidlig indsats mod fagligt udfordrede	0,5
Teknologiforståelse i grundskolen	0,3
Løft til Den forberedende grunduddannelse (FGU)	0,15
Udbredelse af frie fagskoler og TAMU	0,15
Markant løft af erhvervsuddannelserne	0,9
Styrkelse af de gymnasiale uddannelser	0,2
Tiltag på øvrige områder	0,3
Investeringer i alt	3,0

Kilde: Dansk Erhverv

Flere af forslagene i udspillet er ikke udgiftsdrivende eller finansieres gennem omlægnin-
ger inden for den eksisterende økonomiske ramme på det pågældende område. Det gælder
f.eks. forslagene vedr. 10. klasse, flere unge i fritidsjob og omlægning af takster på gymna-
sierne. Andre forslag finansieres med allerede afsatte midler, som endnu ikke er udmøntet.
Det gælder f.eks. forslagene vedr. værnepligt, som bør tænkes ind i det samlede forsvars-
forlig, og forslaget om øget fokus på drenge og mænds uddannelse, der bør finansieres via
forskningsreserven.

Med regeringens foreløbige udmeldinger vedr. folkeskolen og erhvervsuddannelserne er
der allerede lagt op til investeringer i nogle af områderne i dette katalog, ligesom der også
er afsat midler til senere udmøntning på bl.a. FGU-området. Dele af finansieringen er såle-
des allerede anvist gennem regeringens udspil eller tidligere politiske aftaler, bl.a. med de
afsatte midler til erhvervsuddannelserne fra reformen af universitetsuddannelserne.

Dansk Erhverv vurderer i øvrigt, at nogle af de foreslåede investeringerne på lang sigt vil
være delvist selvfinansierende. Investeringerne vil med stor sandsynlighed reducere de mil-
liardstore årlige udgifter, der i dag finansierer frafald, omvalg, omveje og blindgyder i de
unges veje i uddannelsessystemet. Samtidig vil investeringerne bidrage til, at flere unge får
en uddannelse eller et job og bliver selvforsørgende skatteydere frem for at leve et liv på
kanten af arbejdsmarkedet og trække på de offentlige ydelser. Da disse gevinster er van-
skelige at kvantificere anvises de ikke som finansieringsgrundlag, men de er ikke desto
mindre til stede.

DANSK ERHVERV
Børsen
1217 København K

www.danskerhverv.dk
info@danskerhverv.dk
T. + 45 3374 6000

Vi handler på vegne af vores medlemmer

I Dansk Erhverv handler vi hver dag på vegne af 18.000 medlemsvirksomheder og flere end 100 brancheforeninger. Vi er erhvervsorganisation og arbejdsgiverforening for et af verdens mest handlekraftige erhvervsliv.

Vi tilbyder rådgivning inden for medarbejder- og virksomhedsforhold og politisk gennemslagskraft. Vores indsatser bygger på medlemmernes aktive deltagelse i netværk og udvalg.

I Dansk Erhverv arbejder vi hver dag for, at Danmark bliver verdens bedste land at drive virksomhed i. Til gavn for arbejdspladser, velstand og Danmark i fremgang.

Vi arbejder for et Danmark med sammenhængskraft og handlekraft.

**DANSK
ERHVERV**